

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBILMIY JURNALI

Vol. 6 Issue 07 | pp. 65-70 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

XORAZM VILOYATI TIBBIY TURIZM SALOHIYATI VA UNING JORIY HOLATINING STATISTIK TAHLILI

Yusupova Mekhribon Uktamovna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada Xorazm viloyatining tibbiy turizm salohiyati va uning joriy holati statistik ko'rsatkichlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqot davomida hududning sog'liqni saqlash infratuzilmasi, turistik oqimi, xizmatlar eksporti hamda tibbiy turizmni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar kompleks baholandi. Milliy va hududiy statistik ma'lumotlar qiyosiy tahlil qilinib, viloyatning tibbiy va sog'lomlashtirish turizmini rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy jihatdan asoslandi. Olingan natijalar tibbiy xizmatlar sifati, turizm infratuzilmasi va xizmatlar integratsiyasini rivojlantirish hududning raqobatbardoshligini oshirishga hamda xizmatlar eksportini kengaytirishga xizmat qilganini ko'rsatdi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari bilan asoslab berildi.

Kalit so'zlar: tibbiy turizm, Xorazm viloyati, sog'liqni saqlash, turizm infratuzilmasi, statistik tahlil, xizmatlar eksporti, sog'lomlashtirish turizmi, hududiy rivojlanish.

Аннотация. В статье был проведён статистический анализ потенциала медицинского туризма Хорезмской области и его современного состояния. В ходе исследования были комплексно оценены инфраструктура здравоохранения региона, туристический поток, экспорт услуг и факторы, влияющие на развитие медицинского туризма. На основе сравнительного анализа национальных и региональных статистических данных были научно обоснованы возможности дальнейшего развития медицинского и оздоровительного туризма. Полученные результаты показали, что совершенствование качества медицинских услуг, развитие туристической инфраструктуры и интеграция сервисов способствовали повышению конкурентоспособности региона и расширению экспорта услуг. Практическая значимость исследования была подтверждена предложенными направлениями дальнейшего развития.

Ключевые слова: медицинский туризм, Хорезмская область, здравоохранение, туристическая инфраструктура, статистический анализ, экспорт услуг, оздоровительный туризм, региональное развитие.

Abstract. This article presented a statistical analysis of the medical tourism potential and current status of the Khorezm region. The study comprehensively evaluated the regional healthcare infrastructure, tourist flows, service exports, and the factors influencing the development of medical tourism. National and regional statistical data were comparatively analyzed to substantiate the opportunities for expanding medical and health tourism in the region. The findings demonstrated that improvements in healthcare services, tourism infrastructure, and service integration contributed to strengthening regional competitiveness and increasing service exports. The study

confirmed the practical significance of developing medical tourism as an effective direction for regional economic growth and identified promising opportunities for the sustainable development of integrated healthcare and tourism services.

Keywords: *medical tourism, Khorezm region, healthcare, tourism infrastructure, statistical analysis, service exports, health tourism, regional development.*

KIRISH

Tibbiy turizm zamonaviy jahon iqtisodiyotida xizmatlar eksportining tez o'sib borayotgan yo'nalishlaridan biriga aylandi. Insonning davolanish, tiklanish va sog'lomlashtirish maqsadida o'z hududidan tashqariga safar qilishi tibbiyot muassasalari, mehmonxona xo'jaligi hamda transport tarmoqlarini bir vaqtda harakatga keltiruvchi murakkab xizmatlar zanjirini yuzaga keltiradi. Bunday safarlarning iqtisodiy samarasi bevosita tibbiy xizmatga to'lov bilan cheklanib qolmaydi, balki turar joy, ovqatlanish, ekskursiya va hamrohlik xizmatlarini ham qamrab olganligi bois yuqori qo'shimcha qiymat hosil qiladi.

O'zbekiston bu yo'nalishni davlat siyosati darajasida izchil qo'llab-quvvatladi. 2024-yil 23-sentabrda qabul qilingan Prezident qarori tibbiy va sog'lomlashtirish turizmini yanada rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarni belgilab, 2024-2027-yillarga mo'ljallangan maqsadli ko'rsatkichlarni tasdiqladi va sanatoriy-kurort zonalariga investitsiya jalb qilish tartibini joriy etdi [1]. Milliy istiqbolda esa turizm xizmatlari eksportini besh milliard AQSh dollariga, jumladan tibbiyot va ta'lim turizmi eksportini yiliga bir yarim milliard AQSh dollariga yetkazish vazifasi qo'yildi [2]. Bu maqsadlar mamlakat hududlarining har biri oldiga o'z resurslaridan maksimal foydalanish talabini qo'yadi.

Xorazm viloyati bu vazifani amalga oshirishda alohida o'rin tutadi. Bir tomondan, viloyat markazi Urganch va qadimiy Xiva shahri, uning "Ichan qal'a" majmuasi mamlakatning eng yirik xorijiy sayyoh qabul qiluvchi nuqtalaridan biri hisoblanadi. Ikkinchi tomondan, hududda ko'p yillar davomida shakllangan sog'liqni saqlash tarmog'i mavjud bo'lib, u tibbiy xizmatning barqaror bazasini tashkil etadi. Mana shu ikki resurs - kuchli turistik oqim va rivojlangan tibbiyot infratuzilmasi - birgalikda tibbiy turizmni tabiiy ravishda shakllantirish uchun qulay zamin yaratadi. Ish aynan shu imkoniyatlarni miqdoriy ko'rsatkichlar orqali baholashga va viloyatning tibbiy turizm salohiyatini amaliy nuqtai nazardan yoritishga bag'ishlangan.

ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston kontekstida tibbiy turizmga oid ilmiy va me'yoriy manbalar so'nggi yillarda sezilarli darajada boyidi. Turizm qo'mitasining tibbiy va sog'lomlashtirish turizmi imkoniyatlarini targ'ib qilish bo'yicha vakolatli organ etib belgilanishi soha uchun aniq institutsional javobgarlikni o'rnatdi va rivojlantirish tashabbuslarini yagona markazda birlashtirdi [3]. Bu qadam tibbiy turizmni alohida strategik yo'nalish sifatida rasman e'tirof etilishini mustahkamladi.

Milliy tibbiy xizmatlarning tarixiy asosi Ibn Sino ilmiy merosiga borib taqaladigan sharq tabobati an'analari bilan bog'liq. Zamonaviy klinikalar qatorida balneologiya, gidroterapiya, loy terapiyasi va sog'lashtiruvchi massaj muolajalari kabi tabiiy davolash usullari xorijiy bemorlar uchun o'ziga xos jozibadorlik hosil qiladi [4]. Bunday resurslar

tibbiy va sog'lomlashtirish turizmini bir-birini to'ldiruvchi ikki qanot sifatida rivojlantirish imkonini beradi.

Mintaqaviy darajadagi tadqiqotlar turizm va xizmatlar sohasining hududiy iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasini ochib berdi. Xorazm viloyati misolida o'tkazilgan baholashlar xizmatlar sohasi viloyat iqtisodiyotining yetakchi tarkibiy qismiga aylanganini va yalpi hududiy mahsulot o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatganini qayd etdi [5]. Xorazm va Xiva bo'yicha alohida tahlillar xorijiy sayyohlar oqimini oshirish uchun investitsiya jalb etish, innovatsion yechimlarni tatbiq qilish va mavjud tarixiy-madaniy salohiyatdan samarali foydalanish zarurligini asosladi [6]. Turizm salohiyatini moliyaviy va investitsion omillar orqali o'rgangan ishlar esa infratuzilmani modernizatsiya qilish, mehmonxona biznesini qo'llab-quvvatlash va xalqaro standartlarni joriy etish sohaning raqobatbardoshligini oshirishdagi kalit omillar ekanini ko'rsatdi [7].

Mavjud manbalar turizm va sog'liqni saqlash sohalarini alohida-alohida chuqur yoritgan bo'lsa-da, Xorazm viloyatining tibbiy turizm salohiyatini ikkala tarmoqni bog'lagan holda statistik ko'rsatkichlar asosida baholashga qaratilgan yaxlit yondashuv nisbatan kam uchraydi. Ushbu ish o'sha bo'shliqni to'ldirishga, ya'ni viloyatning tibbiy resurslarini turistik oqim bilan uyg'unlikda tahlil etishga yo'naltirilgan.

METODOLOGIYA

Ish tavsifiy-tahliliy yondashuvga tayanadi va ikkilamchi ma'lumotlarni tasdiqlangan ochiq manbalar asosida umumlashtiradi. Yondashuvning asosiy tamoyili - faqat havolasi mavjud, mustaqil tekshirilishi mumkin bo'lgan manbalardan foydalanish, taxminiy yoki asossiz raqamlardan voz kechish edi. Shu bilan ma'lumotlarning ishonchliligi va natijalarning qayta tekshirilishi ta'minlandi.

Miqdoriy ko'rsatkichlar bir necha rasmiy manba guruhidan olindi. Viloyat iqtisodiyoti va xizmatlar sohasiga oid umumiy ma'lumotlar hududiy statistika boshqarmasining rasmiy portalidan foydalanildi [8]. Sog'liqni saqlash infratuzilmasiga oid ko'rsatkichlar - kasalxonalar, tibbiy o'rinlar, muassasalar, shifokorlar va o'rta tibbiy xodimlar soni - ma'muriy-ensiklopedik yozuvlar orqali aniqlandi [9]. Aholi soni va geografik joylashuvga doir ma'lumotlar ochiq demografik manbadan olindi [10].

Tahlil uchta ko'rsatkichlar guruhi atrofida qurildi: birinchisi - mintaqaning tibbiy salohiyatini ifodalovchi sog'liqni saqlash infratuzilmasi; ikkinchisi - turistik oqim va xizmatlar eksporti dinamikasi; uchinchisi - davlat tomonidan belgilangan maqsadli ko'rsatkichlar. Bu ko'rsatkichlarni o'zaro qiyoslash viloyatning tibbiy turizmni rivojlantirish uchun tayyorlik darajasini baholash imkonini berdi. Natijalar bitta sxematik tasvir va manbasi ko'rsatilgan bitta jadval yordamida umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xorazm viloyatining tibbiy salohiyati barqaror institutsional bazaga ega. Hududda 6269 o'ringa ega 36 ta kasalxona va 211 ta tibbiy muassasa faoliyat yuritadi; ularda 3882 nafar shifokor, ya'ni har 10 ming aholiga 27,1 nafardan shifokor hamda 13 337 nafar o'rta tibbiy xodim mehnat qiladi [9]. Bunday tarmoq nafaqat mahalliy aholining ehtiyojini qondiradi, balki tashqi bemorlarni qabul qilish uchun zaruriy inson resursi va o'rin fondini ta'minlaydi. Viloyat aholisi 2023-yil ma'lumotlariga ko'ra 1,96 million kishini tashkil etib, mintaqaning inson kapitali va mehnat bozori keng ekanligidan dalolat beradi [10].

Turistik oqim ko'rsatkichlari viloyatning ikkinchi kuchli tarafini ochib beradi. So'nggi yillarda hududga tashrif buyuruvchi xorijiy sayyohlar soni yetti-sakkiz yil avvalgi darajaga nisbatan qariyb o'ttiz baravar oshdi, viloyatning turizm xizmatlari eksporti esa 2017-yildagi 7 million dollardan 2023-yilda 380 million dollarga yetdi; ayni paytda sayyohlar uchun ishlab chiqilgan turistik yo'nalishlar soni yuztaga yetkazildi [11]. Bu o'sish viloyatning qabul qilish quvvati va xizmat ko'rsatish madaniyati mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi, bu esa tibbiy safarlarni qo'shimcha xizmatlar bilan boyitish uchun zamin yaratadi.

Viloyatda turizmni rivojlantirishning aniq maqsadli ko'rsatkichlari belgilangan bo'lib, ular o'sish trayektoriyasini miqdoriy ifodalaydi. Quyidagi jadval 2024-2026-yillarga mo'ljallangan asosiy ko'rsatkichlarni jamlaydi.

1-jadval

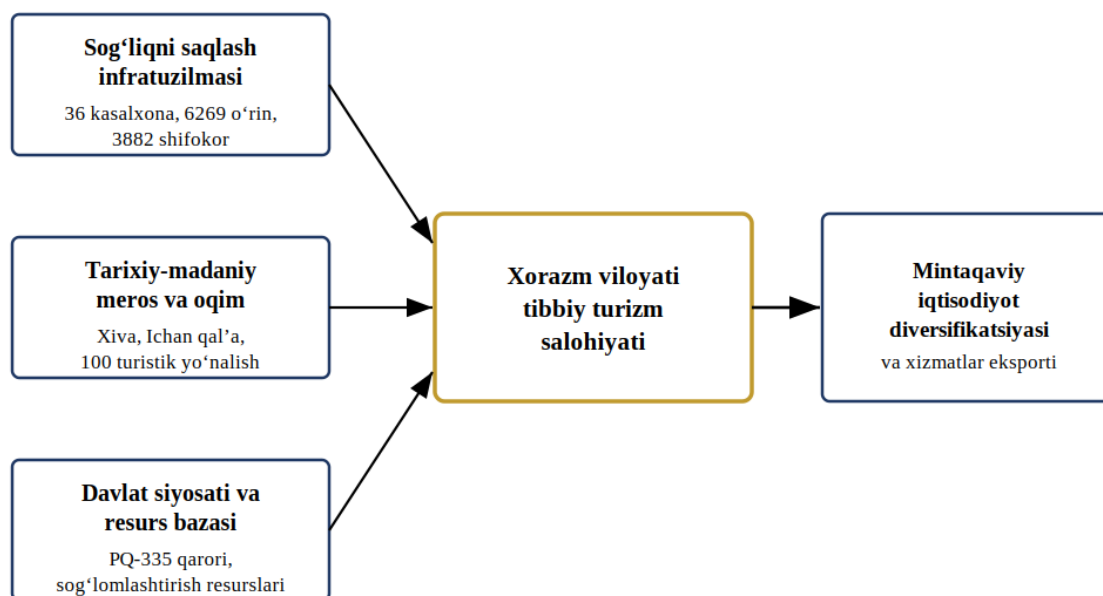
Xorazm viloyatida turizmni rivojlantirishning maqsadli ko'rsatkichlari[12].

Ko'rsatkich	2024-yil	2025-yil	2026-yil
Xorijiy turistlar soni (mln nafar)	1,0	1,4	1,8
Ichki turistlar soni (mln nafar)	4,0	4,5	5,0
Xizmatlar eksporti (mln dollar)	350	500	700
Yangi joylashtirish vositalari (ta)	41	50	65
Mehmonxonalarda qo'shimcha o'rinlar (ta)	300	550	900

1-jadval ma'lumotlari viloyat turizmining barcha o'lchamlar bo'yicha yuksalayotganini ko'rsatadi: xorijiy turistlar oqimi, xizmatlar eksporti va joylashtirish quvvati muntazam kengaymoqda. Aynan bu joylashtirish va xizmat ko'rsatish infratuzilmasi tibbiy maqsadda keladigan mehmonlarni qabul qilish uchun ham xizmat qiladi, chunki tibbiy safar davolanish davri, hamrohlar bilan yashash va tiklanish bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Viloyatdagi ijobiy jarayonlar mamlakat miqyosidagi umumiy o'sish fonida ro'y bermoqda. 2026-yilning yanvar-mart oylarida O'zbekistonga 164 mamlakatdan 2 872 502 nafar xorijiy fuqaro turistik maqsadda tashrif buyurib, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 36,6 foizga ko'paydi [13]. 2025-yilning birinchi yarmida esa 6 milliondan ortiq xorijiy sayyoh keldi va turizm xizmatlari eksporti 2,4 milliard dollarni tashkil etdi [14]. Xalqaro miqyosda O'zbekiston 2019-yil darajasiga nisbatan sayyohlar oqimi 73 foizga oshgan holda dunyoda eng tez o'sayotgan yo'nalishlar qatoriga kirdi [15]. Bunday umumiy ko'tarilish Xorazmning tibbiy turizm salohiyatini yuzaga chiqarish uchun qulay tashqi muhitni shakllantiradi.

Keltirilgan ko'rsatkichlar birgalikda ko'rib chiqilganda viloyatning tibbiy turizm salohiyati uch ustunga tayanishi ko'rinadi: barqaror sog'liqni saqlash infratuzilmasi, kuchli va o'sib borayotgan turistik oqim hamda davlat siyosati orqali mustahkamlangan resurs bazasi. Ushbu uch komponentning o'zaro uyg'unligi mintaqaviy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shimcha qiymatli xizmatlar eksportini oshirishga xizmat qiladigan yagona tizimni hosil qiladi. 1-rasmda bu bog'liqlik sxematik tarzda umumlashtirildi.

1-rasm. Xorazm viloyati tibbiy turizm salohiyatining tarkibiy komponentlari va ularning iqtisodiy natijasi¹.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil Xorazm viloyatida tibbiy va sog'lomlashtirish turizmini rivojlantirish uchun zaruriy resurs bazasi shakllanganini ko'rsatdi. Viloyat bir vaqtning o'zida rivojlangan sog'liqni saqlash tarmog'iga, yuqori sur'atlarda o'sib borayotgan turistik oqimga va davlat siyosati orqali qo'llab-quvvatlanadigan aniq maqsadli ko'rsatkichlarga ega. Bu omillarning uyg'unligi tibbiy turizmni mintaqa iqtisodiyotining istiqbolli yo'nalishiga aylantirish imkonini beradi.

Salohiyatni to'liq yuzaga chiqarish uchun quyidagi amaliy yo'nalishlar samarali natija berishi mumkin. Birinchidan, Xiva va Urganch shaharlarida xorijiy bemorlarga xizmat ko'rsatishga ixtisoslashgan, xalqaro sifat talablariga javob beradigan tibbiyot bo'linmalarini shakllantirish maqsadga muvofiqdir. Ikkinchidan, viloyatning tabiiy sog'lomlashtirish resurslariga tayangan balneologiya va sanatoriy-kurort xizmatlarini kengaytirish sog'lomlashtirish turizmi uchun mustaqil jozibadorlik nuqtasini yaratadi. Uchinchidan, tibbiy xizmatlarni tarixiy-madaniy sayohat dasturlari bilan yagona paketda birlashtirish mehmonlarning viloyatda qolish muddatini va o'rtacha xarajatini oshiradi.

To'rtinchidan, tibbiy muassasa xodimlarining chet tili va xalqaro xizmat standartlari bo'yicha malakasini oshirish xorijiy bemorlar bilan ishlash sifatini ta'minlaydi. Beshinchidan, viloyat tibbiy turizmini raqamli platformalar va xalqaro ko'rgazmalar orqali targ'ib qilish maqsadli bozorlardan barqaror oqimni jalb etadi. Nihoyat, tibbiy turizmga oid alohida statistik monitoring tizimini yo'lga qo'yish - xorijiy bemorlar soni, xizmat turlari va eksport hajmini muntazam qayd etish - kelgusi qarorlarni ishonchli ma'lumotga asoslash imkonini beradi. Bu yo'nalishlarning izchil amalga oshirilishi

¹ Muallif ishlanmasi

Xorazm viloyatini mamlakatning tibbiy turizm xaritasida munosib o‘rin egallashiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-sentabrdagi PQ-335-son “O‘zbekiston Respublikasida tibbiy va sog‘lomlashtirish turizmini yanada rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-7111500>
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi doirasidagi turizm ko‘rsatkichlari. <https://gov.uz/oz/uzbektourism/sections/view/85358>
3. Gazeta.uz. “O‘zbekistonda tibbiy va sog‘lomlashtirish turizmi rivojlantiriladi”, 25.09.2024. <https://www.gazeta.uz/oz/2024/09/25/tibbiy-turizm/>
4. Uzbekistan Travel. “Tibbiy turizm”. <https://uzbekistan.travel/uz/v/tibbiy-turizm/>
5. Xorazm viloyatida turizm va xizmatlar sohasining mintaqaviy iqtisodiy o‘rinishdagi o‘rni. Milliy iqtisodiyot va tadbirkorlik jurnali. <https://mpkjournall.com/index.php/MPK/article/download/399/419>
6. Xorazm viloyati va Xiva shahri turistik jozibadorligidan foydalanish masalalari. Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi ilmiy jurnali, 2025, 5(01). <https://finance.tsue.uz/index.php/afa/article/download/865/891/1732>
7. O‘zbekistonda turizm salohiyatini rivojlantirishning moliyaviy va investitsion omillari. Insurance market of Uzbekistan, 2026, 3(2). <https://insurance.tsue.uz/index.php/journal/article/view/421>
8. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. Rasmiy ma’lumotlar portali. <https://www.xorazmstat.uz/uz/>
9. Xorazm viloyati (sog‘liqni saqlash ko‘rsatkichlari). Qomus.info entsiklopediyasi. <https://qomus.info/oz/encyclopedia/x/xorazm-viloyati/>
10. Khorazm Region. Wikipedia (aholi va geografik ma’lumotlar). https://en.wikipedia.org/wiki/Khorazm_Region
11. Zamin.uz. “Xorazm turizmi yangi darajaga ko‘tarilmoqda: xizmatlar eksporti 380 million dollarga yetdi”, 01.05.2025. <https://zamin.uz/uz/ozbekiston/148923-xorazm-turizmi-yangi-darajaga-kotarilmoqda-arda-xiva-zamonaviy-majmuasi-ochildi.html>
12. Xorazm viloyatida turizmni rivojlantirishning maqsadli ko‘rsatkichlari (2024-2026). Marketing ilmiy-amaliy jurnali, №4, aprel 2025. <https://marketingjournal.uz/index.php/mj/en/article/download/84/83/82>
13. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. Turizm sohasi faoliyati bo‘yicha ma’lumotlar (2026-yil yanvar-mart). https://gov.uz/oz/activity_page/tourism
14. UZA.uz. “O‘zbekistonda turizm iqtisodiyotning yetakchi sohalaridan biriga aylanmoqda”, 15.09.2025. <https://uza.uz/oz/posts/ozbekistonda-turizm-iqtisodiyotning-yetakchi-sohalaridan-biriga-aylanmoqda-760500>
15. Gazeta.uz. “O‘zbekiston dunyoda sayyohlar oqimi eng tez o‘sayotgan mamlakatlar qatoriga kirdi”, 17.12.2025. <https://www.gazeta.uz/oz/2025/12/17/tourism/>
16. Elbek Narziqulov TURISTIK MANZIL IMIJINI SHAKLLANTIRISHDA MARKETING-MIKS (7P) MODELINING NAZARIY ASOSLARI //Marketing jurnali 5 son https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ySqQjKUAAAAJ&citation_for_view=ySqQjKUAAAAJ:UeHWp8X0CEIC

Copyright: © 2026 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

